

5. Ceny

Cenová hladina v 1. čtvrtletí výrazně rostla.

Celková cenová hladina (měřeno deflátořem HDP) se v 1. čtvrtletí meziročně zvýšila o 3,6 %. Udržel se tam poměrně vysoký růst cenové hladiny z minulého roku. K navýšení výrazně přispívaly spotřební statky (4,1 %). Výrazně zrychlil růst cenové hladiny u spotřebních statků pro domácnosti (3,9 %), silná byla rovněž dynamika u vládních institucí (4,8 %). Cenová hladina kapitálových statků meziročně rostla o 2,3 %, stejně jako ve 3. a 4. čtvrtletí 2019. Směnné relace v 1. čtvrtletí dosáhly 100,3 % a mírně se snížily oproti předchozímu pololetí. Důvodem byl zejména pokles směnných relací u zboží (100,2 %), u služeb se držely na 100,9 %.

V 1. čtvrtletí zrychlil meziroční růst spotřebitelských cen, ...

Meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen v 1. čtvrtletí 2020 dosáhl 3,6 %. Dynamika cen tak navázala na zrychlení patrné již na konci předchozího roku (meziroční přírůstek ve 4. čtvrtletí 2019 dosáhl 3,0 %) a byla nejvyšší od 1. čtvrtletí 2012. Největší vliv na meziroční tempo růstu cen měly v 1. čtvrtletí potraviny a nealkoholické nápoje a rovněž bydlení, voda, energie a paliva. Zatímco u cen bydlení a energií dynamika oproti předchozímu čtvrtletí mírně polevila, u potravin pokračovalo prudké zrychlování. Výrazné posílení celkového meziročního tempa růstu tak způsobil zejména vývoj cen potravin a nealkoholických nápojů dále podpořený administrativními změnami, které se projevily v navýšení cen alkoholických nápojů a tabáku. S výjimkou cen pošt a telekomunikací ale v 1. čtvrtletí meziročně zdražovaly výrobky ve všech oddílech spotřebitelského koše.

... a to zejména vlivem cen potravin.

Ceny potravin a nealkoholických nápojů v 1. čtvrtletí meziročně vzrostly o 6,1 %. Jde o výrazně vyšší tempo než v loňském roce i předchozím kvartálu (2,8 % v roce 2019, 4,3 % ve 4. čtvrtletí) a největší nárůst od 4. čtvrtletí 2017. Nejvíce zrychlil růst cen ovoce (na 16,7 %), dále se zvýšil růst cen masa (na 12,1 %), ryb a mořských plodů (5,0 %) a mléka, sýrů a vajec (2,0 %). V případě masa se do cen pro spotřebitele nadále promítá krize způsobená veterinární situací¹ a souvisejícím propadem nabídky vepřového masa. Naopak oslabil růst cen pekárenských výrobků a obilovin, ačkoli si solidní tempo udržel (2,7 %).

Dynamiku cen i nadále významně podporovalo bydlení a energie, jejichž růst ale mírně oslabil.

Bydlení a energie, které byly nejsilnějším hybatelem cenového růstu v minulém roce, i v 1. čtvrtletí letošního roku zdražovaly (meziroční přírůstek 4,2 %). Dynamika ale oproti loňskému roku (5,3 %) značně polevila a v jednotlivých měsících 1. kvartálu postupně zpomalovala. Poměrně vysoký zůstal přírůstek cen nájemného z bytu (4,3 %), značné ale bylo zmírnění v případě imputovaného nájemného (3,7 % v 1. čtvrtletí, 5,1 % v roce 2019). Po silnějším lednovém nárůstu oslabil meziroční dynamiku cen elektrické a tepelné energie, plynu a ostatních paliv a celkově se zde ceny v 1. kvartálu zvýšily o 4,7 %. Ačkoli jde nepochybně o silný růst, tempo již nedosahuje úrovně loňského roku (7,0 %). Také běžná údržba a drobné opravy bytu zdražovaly mírněji než loni, ale stále výrazně (3,7 %). Značně posílil meziroční růst cen ostatních služeb souvisejících s bydlením (5,7 %).

Zvýšení spotřební daně vedlo i ke zrychlení růstu cen alkoholických nápojů a tabáku.

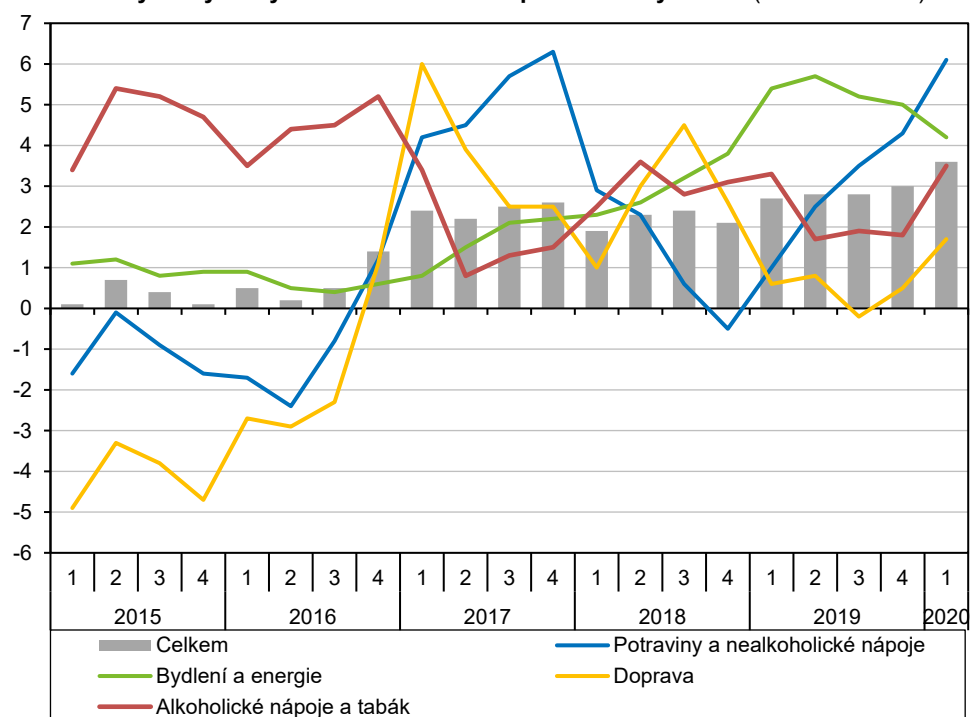
K celkovému meziročnímu přírůstku spotřebitelských cen v 1. čtvrtletí významně přispěly i alkoholické nápoje a tabák, jejichž ceny se zvýšily o 3,5 %. Výraznější bylo zdražování alkoholických nápojů (4,5 %), kterým hned na počátku dalo impulz zvýšení spotřební daně. U tabáku se daň zvyšovala také, kvůli předzásobení ale cenový dopad nebyl patrný hned od počátku platnosti nových daňových sazeb (meziroční přírůstek o 2,6 %). Dalším oddílem spotřebního koše významným pro celkovou dynamiku cen bylo stravování a ubytování (5,5 %). Úroveň cen stravovacích služeb se přitom navýšila více (5,6 %) než ceny ubytovacích služeb (4,9 %), což lze mimo jiné vysvětlit kombinací

¹ Africký mor prasat. Podle údajů Státní veterinární správy byl hlášen výskyt na Ukrajině, v Srbsku a v 10 členských státech EU: Belgii, Bulharsku, Estonsku, Itálii (výskyt pouze na Sardinii), Litvě, Lotyšsku, Maďarsku, Polsku, Rumunsku a na Slovensku.

vlivů dražších potravin i vyšších mzdových nákladů. Mírně nižší dopad na celkový index měly ceny dopravy, které se v 1. čtvrtletí zvýšily o 1,7 %. V prvních dvou měsících roku přitom meziročně rostly více než 2% tempem, prudký propad cen ropy², a tedy i provozu dopravních prostředků v březnu však výsledný přírůstek tlumil. Ceny nákupů osobních dopravních prostředků meziročně stagnovaly (0,2 %), ceny dopravních služeb se zvýšily o 3,2 %. I nadále poměrně výrazně rostly ceny ostatního zboží a služeb (3,7 %). Z dalších oddílů spotřebitelského koše byl zajímavý zejména vývoj cen oděvů a obuvi, které dosáhly nejvyššího meziročního nárůstu od roku 2015 (3,5 %). Meziroční pokles nastal pouze u cen pošt a telekomunikací (-4,2 %).

Graf č. 9 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ

Meziroční růst spotřebitelských cen v EU v 1. čtvrtletí mírně zrychlil.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen v EU se v 1. čtvrtletí meziročně zvýšil o 1,5 %. To je drobné zrychlení oproti 2. pololetí loňského roku. Rostly zejména ceny potravin a nealkoholických nápojů, alkoholických nápojů a tabáku a nadprůměrné bylo také tempo u cen stravování a ubytování. Klesaly ceny pošt a telekomunikací a v závěru čtvrtletí rovněž ceny dopravy. Nejsilněji rostly spotřebitelské ceny v Maďarsku (4,4 %), Polsku (3,9 %) a Česku (3,7 %). U všech se na silném cenovém růstu významně podílely zejména potraviny a nealkoholické nápoje. Nejnižší meziroční přírůstek měly v 1. čtvrtletí spotřebitelské ceny v Itálii (0,2 %), Portugalsku (0,5 %) a shodně 0,6 % v Řecku, Dánsku a na Kypru.

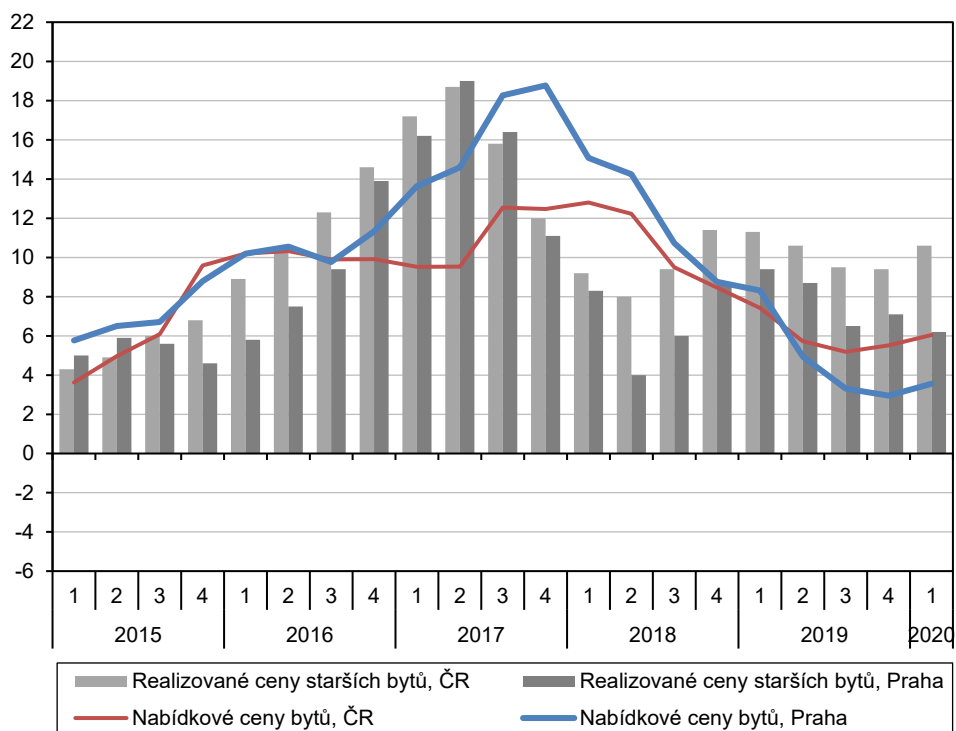
Ceny bytů dále rostly poměrně silným tempem.

Nabídkové ceny bytů v 1. čtvrtletí pokračovaly v růstu. Meziročně se v celé ČR zvýšily o 6,0 %, přičemž v Praze narůstaly o poznání pomaleji (3,6 %) než ve zbytku země (9,5 %). Z pohledu několika posledních čtvrtletí je vidět ustálení dynamiky, a v 1. čtvrtletí dokonce mírné zrychlení. I mezičtvrtletní přírůstek (1,7 % v celé ČR) potvrzuje, že růst cen bytů se v posledních třech čtvrtletích v podstatě ustálil a zpomaluje jen velmi mírně. Podobný byl vývoj realizovaných cen starších bytů. Ty se v celém Česku zvýšily o 10,6 % a v Praze o 6,2 %. Mezičtvrtletně se realizované ceny starších bytů v ČR zvýšily o 2,8 %. Výrazný rozdíl dynamiky mezi Prahou a zbytkem

² Podle U.S. Energy Information Administration činila průměrná cena barelu ropy Brent 32,01 dolaru, což je nejméně od ledna 2016. Ve srovnání s březnem 2019 je cena méně než poloviční. Pokles nastal již v únoru a v březnu se prohloubil poté, co ztroskotala vyjednávání v rámci ropného kartelu OPEC. Krize vyvolaná pandemií covid-19 a související pokles světové poptávky cenu dále snížily.

ČR trvá již čtyři čtvrtletí. Projevuje se na něm přeliv silné poptávky z hlavního města do okolí. Roli hraje i cenová úroveň, kterou ještě kupující v hlavním městě mohou akceptovat. U nových bytů v Praze se ale v 1. čtvrtletí ceny zvýšily o 10,8 % a oproti předchozím třem čtvrtletím růst výrazně zrychlil.

Graf č. 10 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

Zdroj: ČSÚ

Meziroční růst cen průmyslových výrobců výrazně zvolnil.

Ceny průmyslových výrobců v 1. čtvrtletí meziročně vzrostly o 1,4 %. V porovnání s navýšením za celý loňský rok (2,6 %) tak tempo poměrně výrazně zvolnilo. Lednový přírůstek ještě přesáhl 2 %, ale v dalších měsících se dynamika propadala. Důvodem zpomalení byl zejména meziroční vývoj cen výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu, které v 1. čtvrtletí meziročně nerostly, a dále propad cen těžby a dobývání o 2,1 % (poprvé od roku 2016). Pozitivně k růstu cen výrobců přispívaly elektřina, plyn, pára a klimatizovaný vzduch (8,9 %) a zásobování vodou a služby související s odpadními vodami (5,4 %).

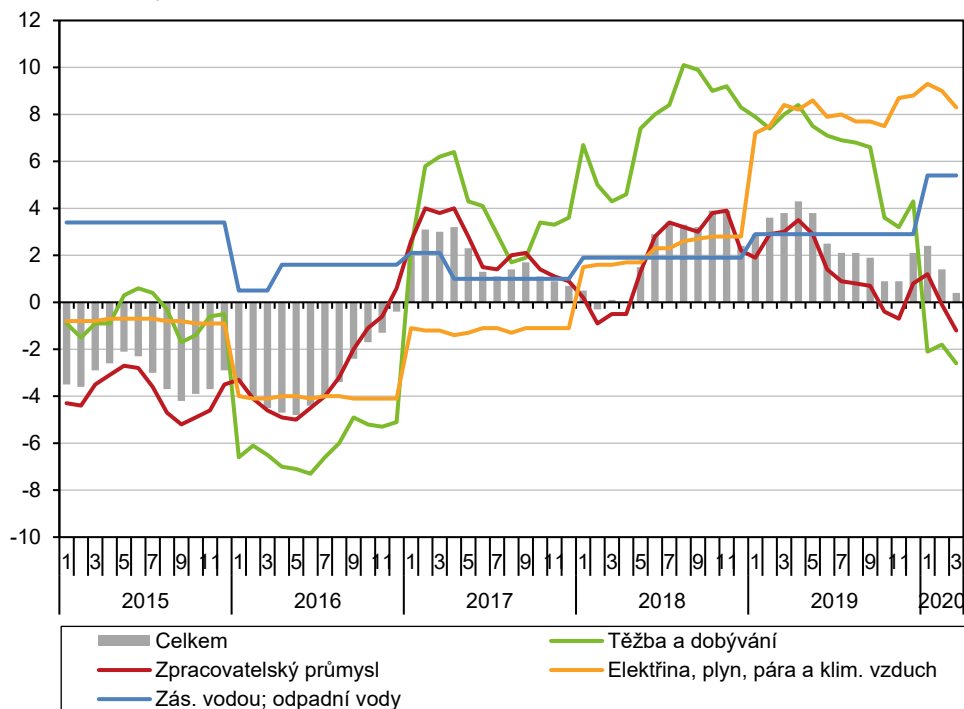
Vývoj cen ve zpracovatelském průmyslu i těžbě a dobývání výrazně ovlivnil pokles cen ropy.

K meziroční stagnaci cen výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu v 1. čtvrtletí nejvíce negativně přispěl vývoj cen koksu a rafinovaných ropných výrobků³ a dále obecných kovů a kovárenských výrobků (propad o 3,3 %, hlavně základní kovy). Poklesly rovněž ceny dřeva, papíru a tisku o 3,1 % (zlevňovalo dřevo i papír) a ceny dopravních prostředků o 0,5 % (klesaly zejména ceny dílů a příslušenství). Růst cen ve zpracovatelském průmyslu naopak výrazně posilovaly potravinářské výrobky, nápoje a tabák (4,2 %, prudce rostly hlavně ceny zpracovaného a konzervovaného masa) a nábytek a ostatní výrobky zpracovatelského průmyslu (4,4 %, navýšení proběhlo u oprav, údržby a instalace strojů a zařízení). Meziroční pokles cen těžby a dobývání byl způsoben zejména propadem cen ropy a zemního plynu o 4,5 % (klesly ceny zemního plynu o 12,2 %). Nárůst cen elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu byl způsoben zejména samotnou elektřinou, přenosem a rozvodem a obchodem s elektřinou (10,5 %, prudce narůstaly ceny elektřiny, její přenos a rozvod zdražoval mírně).

³ Individuální data.

Graf č. 11 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Propad cen ropy ovlivňoval vývoj cen průmyslových výrobců v EU.

Ceny průmyslových výrobců v EU v 1. čtvrtletí celkově meziročně klesly o 1,3 %. Pokračoval tak pokles z 2. pololetí 2019 a mírně se prohloubil. Na -8,6 % zesílil propad cen těžby a dobývání, hlavně kvůli cenám ropy. Pokračovala stagnace cen výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu (0,1 %). Vysoká srovnávací základna loňského 1. čtvrtletí byla mimo jiné důvodem 7,2% propadu cen elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu. Mezi jednotlivými zeměmi ale byly značné rozdíly. Ceny průmyslových výrobců se zvýšily v 11 zemích, nejvíce v Bulharsku (3,3 %), na Kypru (3,2 %) a Rumunsku (3,1 %). Ve většině zemí tedy index v 1. čtvrtletí meziročně poklesl. Propad byl nejvýraznější v Dánsku (-5,3 %), Estonsku (-5,1 %) a Itálii (-4,0 %).

Meziroční tempo růstu cen tržních služeb se zvýšilo.

Ceny tržních služeb v 1. čtvrtletí 2020 meziročně vzrostly o 2,5 %. Tempo tak zrychlilo ve srovnání s předchozím kvartálem (2,3 %). Ceny u žádné z oblastí tržních služeb neklesaly, ale u mnoha bylo patrné zvolnění tempa. Nejvýrazněji k růstu přispěly ceny skladování a podpůrných služeb v dopravě, které se po dvouleté sérii meziročních poklesů prudce zvýšily o 6,1 % (zejména podpůrné služby v dopravě o 8,7 %). Další položkou výrazně přispívající k celkovému růstu cen byly služby v oblasti programování a související poradenství (mírné zpomalení dynamiky na 3,7 %). Vliv měla i významná pozemní a potrubní doprava (zvolnění na 1,7 %), služby v oblasti nemovitostí (zrychlení na 2,3 %), dále pojištění, zajištění a penzijní financování (3,2 %) a služby v oblasti zaměstnání (9,4 %). Drobný příspěvek k vývoji indexu si připsaly poštovní a kurýrní služby (2,9 %), informační služby (3,3 %), architektonické a inženýrské služby (1,0 %), reklamní služby a průzkum trhu (zvolnění na 2,3 %), služby v oblasti pronájmu a operativního leasingu (zmírnění na 2,6 %), bezpečnostní a pátrací služby (5,1 %) a služby související se stavbami a úpravou krajiny (4,9 %).

Ceny zemědělské výroby se pod vlivem rostlinné výroby meziročně snížily.

Ceny zemědělské výroby (včetně ryb) se v 1. čtvrtletí meziročně propadly o 3,6 %. Snížení bylo oproti předchozímu kvartálu výraznější. Velmi silný byl meziroční pokles v případě rostlinné výroby (o 10,1 %). Ceny živočišné výroby i nadále rostly (4,7 %). Pokles v rostlinné výrobě byl patrný napříč různými druhy – obiloviny (-12,2 %, z toho

pšenice –12,8 %), průmyslové plodiny (–5,5 %, z toho olejnin –4,1 %, zejména semeno máku –32,2 %, cukrová řepa –19,5 %), krmné plodiny (–8,2 %), zelenina a zahradnické produkty (–27,4 %), brambory (–4,2 %). Naopak ceny ovoce prudce meziročně rostly (o 40,8 %, z toho jablka o 39,8 %, hrušky o 84,9 %). Ceny živočišné výroby byly taženy vzhůru zejména zrychlujícím se navýšením cen prasat a selat (35,3 %). Naopak ceny skotu meziročně poklesly (–2,3 %), podobně drůbež (–1,0 %). Ceny živočišných výrobků se pod vlivem cen mléka (–2,3 %) také snížily (–1,8 %). Ceny vajec se ale zvýšily o 5,3 %.

Ceny vývozu meziročně klesaly.

Ceny vývozu se v 1. čtvrtletí meziročně snížily o 1,4 %. Nejsilněji se propadly ceny ostatních surovin⁴ (–13,3 %) a dále minerálních paliv (–11,7 %). Prohloubil se pokles u polotovarů⁵ (–3,5 %) a pokračovala série snižování cen vývozu chemikálií a příbuzných výrobků (–2,3 %). Blízko stagnace se pohybovala meziroční dynamika cen strojů a dopravních prostředků (–0,1 %). Meziročně se zvýšily ceny exportu nápojů a tabáku (2,7 %) i potravin a živých zvířat (1,2 %). Ceny průmyslového spotřebního zboží vzrostly o 1,7 %.

Pod vlivem cen minerálních paliv se snížily i ceny dovozu.

Ceny dovozu se meziročně snížily o 1,7 %, zejména pod vlivem minerálních paliv (propad o 12,5 %). Poklesly také ceny importu chemikálií a příbuzných výrobků (–4,8 %), ostatních surovin (–4,4 %), nápojů a tabáku (–4,3 %) a polotovarů (–3,6 %). Meziročně stagnovaly ceny průmyslového spotřebního zboží (–0,1 %). Velmi výrazně se navyšovaly ceny dovezených potravin a živých zvířat (6,9 %), mírné navýšování pokračovalo u strojů a dopravních prostředků (0,7 %). Směnné relace v 1. čtvrtletí zůstaly kladné (100,3 %). Výrazně kladné byly směnné relace obchodu s nápoji a tabákem (107,3 %) a chemikáliemi a příbuznými výrobky (102,6 %) a průmyslovým spotřebním zbožím (101,8 %). Silně záporné byly směnné relace u ostatních surovin (90,7 %) a potravin a živých zvířat (94,7 %). Směnné relace obchodu s minerálními palivy dosáhly 100,9 %, s polotovary 100,1 % a se stroji a dopravními prostředky 99,2 %.

⁴ SITC 2 – suroviny nepoživatelné s výjimkou paliv.

⁵ SITC 6 – tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu.

